

Türk Toplumunu ve Sosyal Sermaye...

Sosyal Sermaye kavramını ilk defa 1916'da kullanılmış olmasına karşın sosyal bilimlerde popülerliğini 1980 sonrasında kazanmıştır. 1980'e kadar Sosyal Sermaye konulu akademik makale sayısı sadece 21'ken, 1991-1995 arasında 100, 1996-1999 arasında 1000 makale yayınlanmıştır. 1999'dan bugüne ise bu rakamın 5000 civarında olduğu düşünülmektedir.

Sosyal Sermaye kavramının farklı ve henüz üzerinde uzlaşmamış tanımlamaları olmasına karşın, bireylerarası güven, toplumların örgütlenmişlik düzeyleri ve bireylerin harekete geçirebilecekleri ilişki toplamı gibi farklı düzeylerde işlemeleştirilen ve ölçülen sosyal sermayenin bir çok toplumsal konuda açıklayıcı rol oynadığı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalar sosyal sermayesi yüksek toplumların daha kolay kalkındığını, kamu bürokrasisinin daha iyi çalıştığını, demokrasinin daha fazla yerleştiğini göstermektedir. Ayrıca sosyal sermaye düzeyi yüksek bireylerin yaşamdan memnuniyetlerinin de daha fazla olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır.

Türk toplumunda "sizce insanların çoğuna güvenilebilir mi?" cümlesinde işlemeleştirilen genelleştirilmiş-bireylerarası güven düzeyinin düşük olduğu 1990'lardan beri yapılan çalışmalarda görülmektedir. Bu soruya olumlu yanıt verme oranlarında 45 ülke arasında sondan ikinci olan Türk toplumu Avrupa Birliği'yle de karşılaştırıldığında düşük bir skora sahiptir.

Sosyal sermayenin genelleştirilmiş güven dışındaki ikinci göstergesi olan sivil ve siyasal katılım konularında da Türk toplumu düşük rakamlara sahiptir. Toplumun büyük kesimi herhangi bir sivil toplum örgütünde faaliyet göstermediği gibi oy verme haricindeki siyasal katılım boyutlarında da düşük oranlarda katılım görmektedir.

Bu göstergeler ışığında Türk toplumunda bir sosyal sermaye birikimi sorunu olduğunu ileri sürmek mümkündür. ARI Hareketi olarak 1999 yılından beri yapılan çalışmalar Türk gençliğinin de bu sorundan etkilendiğini göstermektedir: 2003'te yapılan araştırma çalışması Türk gençlerinin sadece yüzde 5'inin "insanların çoğuna güvenilebilir" olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Türkiye'de katılımcı demokrasinin toplumca sahiplenilmesi, sivil toplumun gelişmesi ve kalkınmanın gerçekleştirilmesi konusunda sosyal sermayenin önemini savunan ARI Hareketi, 2005 yılı sonunda yürüttüğü saha araştırmasının bir bölümünü bu konunun sorgulanmasına

ayırmiştir. 27 Şubat 2006 günü detaylı sonuçlarının tartışmaya açılacağı bu araştırmanın temel bulgularını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

- Türk toplumunda herhangi bir sivil toplum kuruluşunda etkinlik gösterenlerin oranı en fazla yüzde 12 olarak ölçülmüştür. Ortalama sivil etkinlik sayısı 0,93'tür ve İsveç'in 3,3 olan ortalamasının neredeyse dörtte biridir.
- Evde misafir ağırlamak, misafirlğe gitmek ya da arkadaşlarla buluşmak gibi etkinlikler sinemaya, maça gitmek ya da dışarıda yemek yemekten çok daha fazla oranlarda yapılıyor.
- Türk toplumunda siyasal katılımın düşük olduğu ve oy vermek haricindeki en yaygın siyasal katılımın yüzde 13 ile dilekçe vermek olduğu görülmektedir.
- Genelleştirilmiş güven düzeyi yüzde 13 olarak ölçülmüştür ve kamuoyu ailesi haricinde komşularına ve tanıdıklarına güvenme eğilimindedir.
- Kamuoyunun yüzde 44'ü işyerinde amirlerin talimatlarına sorgulamadan itaat edilmesini söylerken bu oran AB ortalamasının üzerindedir.
- Araştırma çalışması bireylerin genelleştirilmiş güven düzeylerinin, siyasal ve sivil katılım düzeyleriyle pozitif, itaat ve hoşgörüsüzlük düzeyleriyle de negatif ilişkili olduğunu göstermektedir.
- İnsanların demokratik yönetime destekleri de itaat, hoşgörüsüzlük, siyasal ve sivil katılım düzeylerinden etkilenmektedir.

Araştırma bulgularından yola çıkarak Türkiye'de demokrasinin toplumca sahiplenilmesinin yolunun sosyal sermaye düzeyinin yükseltilmesinden geçtiğini söylemek olasıdır.